

Срб бран из трипуста
на недељу.
Предплату примите све п. и
кр. поште, познати с. уштељки
и уредништво (грчка улица
у кући (број 1419.)
рукописи не узимају се натраг.

СРБОВБРАН

Предплатна цена
на три месеца 3 форинте на по
год. 6 ф., на год. 12 ф. а. и.
Огласи: мањи до 20 врта
за трипуста стају 3 форинта, 70
новч. већи преко 20 до 40
врта, 5 форинти аустријске
предности.

ГОД. VI.

У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 1. АПРИЛА 1866.

БРОЈ 37.

Позив на предплату.

Поштовану србску и славенску публику и
гг. предбројнике нашег листа учтиво позивамо,
да би нам за ову другу годишню четврт пред-
плату на «Србобран» изволили послати.

Почем многи наши предбројници у почетку
нису знали нову цѣну овога листа, него су нам
по старој цѣни предплату послали: то молимо
ону господу, која су се на по год. са 5 Ф. а
на прву четврт са 2 ф. 50 н. предбројила, да би
нам сад изволила накнадити и то први са 1 ф.
и други са 50 нов.

«Србобран» ће и одако трипут изајити.
Сваки дан издавати било би с великом матери-
јалном штетом скончано; осим тога покрај јошт
два србска листа и малобројне читајуће србске
публике не увиђа се прека потреба дневника

Цена е листу стара; на четврт. год. 3 фор.
на месец 1 фор.

Огласи без предплате не примају се.
Обични трократни огласи као што су они о сте-
чају на упраздњена учитељска мјеста стају заједно
са штеплярниом 3 фор. 70 нов.

Уредн. «Србобрана».

Угарски сабор и народности.

II.

У прошлом смо чланку (види бр. 34. Србобр.)
доказали, да дојна кућа сабора не ма волѣ, да се
енергично у рѣшењ питања народности упусти.

Ми нађосмо јасне знаке, да тежић за хегемо-
ниом мађарског племена тако исто прво мјесто у
пѣгових политичара заузимају, као што су сваком
приликом за прошла четир деценија (десетолета)
заузимао.

Кад пак жалостна искуства од 48-ме године
код тако дољног, интелегентног и витешког народа
ни су ни толико ушљива имала, да га на радика-
лан повратак побуде, то разлози морају безусловно
дубљ лежати, нежели у жељи за господарењем и
у племенској суџи.

Закопи од 48-ме године, кои знатном већ-
ном дишом чисто демократским духом, не слажу се
са тежињом за господарењем; ер демократија и вла-
стољубие теже се могу сложити. Суџа пак може
истина кадикада к пређајошим демонстрацима во-
дити, али никако на политичку систему мѣрдавно
на дуже време ушљива имати.

Ми налазио ова мотива у кривом појатию о
правим условима будућности Угарске и услѣд тога
у претераној бриги о бићу мађарског племена.

То криво појатије билаше извор непрактичних
и опасних доктрина; — претерана пак забрину-
тост узрок е тежњима помађаривања, код коих на
сваки начин на видик излази, да су средства томе
гора од зла, од кога хоћејо да се уклонио.

Погледајмо, у чему се те опасне доктрине
састов, и како су се оне у Угарску увукле!

После свршетка француске револуције, и за
њом послѣдоваше централизације великих држава
европских — која е владу центарне (нет сила) у-
становила, и силу над правом поставила, овладане
мало по мало криви појатије, да мали народи (ако
их пѣчхов географички положај, и саревниљност
велесила у каквом уговорном обџтаку не бране)
не могу више самостално у Европи обџтати, и да
ће се пре ња после неизбѣжно у велике европске
народе прелити.

Међутим начело народности, кое е најпре пѣ-
мачки рат ослобођења пробудио, ние се баш тако
опасно показало код сродних племена три велике
народности: романске, германске и славенске.

Другиче билаше то код народа, кои као осо-
бито племе за себе, позвани бише емство свога

бића тражити не у броју и сили, него у државниј
установима.

Мађарски народ налазаше се међу овима.

Покрај славне прошлости надајући се и те-
жећи за сјајном будућношћу виђаше се он у струи
централизационих идеја као какво остављено острво
између два силна мора: пѣмачког и славенског.

Овај положај породил бригу, а ова изазва ну-
жду и потребу, да си рачун даде од своих сила.
Број становника, положај и земљиште краљевине,
природни помоћни извори, интелегенција и енергија
становника и устав, кои е сваког поштована до-
стојни, обнадежише, да се своје државно независно
биће може одржати.

По почем идеје, кое онда у Европи владаху,
представиле централизацију као критериум др-
жавне форме, која е кадра живити; почем пак цен-
трализација еднородности (хомогенитет) генетичног
и политичног народа едне државе подусловљава;
кад су се пак Мађари бројали, и видили, да их
само пет милиона има, то е била природна до-
слѣдност политичне доктрине: на то њи, да се
држава и народност у едно своје, и пет милиона
Мађара у шестнајст милиона претворе. — Ово е
врло прост аритметични, по негоући политични
задатак!!

Ова тежија, подпомагана абсолютизмом под об-
ликом уставности, кроз више нег два десетолета
спроводила е сва јавна и приватна подузећа ма-
ђарских државника, сиспелела и новинара.

Али дух свѣта, кои истина доушта, да се
криве и неправичне доктрине у теоријама разпро-
стране, али никако да оне у животу народа до
важности дођу, изрече у демократско доба 1848
год. своје одсудно veto (забрањени).

А то мораде доћи.

Доктрине, кое су на абсолютистички основима
биле сазидане, ни су никако могло критику сло-
боду издржати, а факта (чини) дадоше ојој необо-
ријој критици важност.

Ко у политици, прогласивши какво начело, А
каже, мора и В. казати. Слобода и грађанска рав-
ноправност или су с гледишта определне често-
любиве политичке немогуће, или се оне морају,
кад се прогласе, разирострети и на врло природно
право народа, да као политичне индивидуалности
живе и да се из самих себе развијаю.

Угарска са абсолютној и феудалној владом
могаше путем правних уображења, кое су владу
едне касте дуго биле обезбѣдиле, тако исто и
владу едног племена на њо мјесто поставити. У-
гарска, на широком демократском основу подигну-
та, ни е више принадлежала само мађарском на-
роду, него свима народима зем. љ.

Њива државна форма не сић више бити цен-
трализација, форма старе абсолюте Европе; него
мора постати форма нове демократске Европе, са
цијним признавањем народних индивидуалности
државе, дакле форма децентрализације.

Зато разумљиво и подпуно схваћано, кад Бар-
тал са свога гледишта демократске законе од 1848
год. као опасност за Мађарство представља; али
баш зато не разумљиво оне политичаре, кои ове
демократске идеје са топлим ревизиошћу бранећи,
ипак држе, да е мађарска хегемонија могућа, и
о њој раде.

Ми народности — примаю ове законе у
ствари (in merito) али без противусловља, кое у
тежињи лежи, да се уларкос слободи, влада едног
племена одржи, за којом неки доктринари чезну.

Занета су ови закони будућност Угарске о-
безбѣдили, шта више, ако е Мађарија до збиљ,
они су од свега највише њихово биће усред ве-
ликих народа гарантовали; али уображенд, да У-
гарска мађарском племену као „достојнић“ при-
надлежи, мораю они себи из главе за свагда
извиши.

Пак баш демократска слободна држава дае
им емство, да су они усред германског и славен-
ског свѣта, у свој народном животу обезбѣћени;
баш та е слободна држава најпоузданије емство
противу оног детињског страха од панславизма,
кои страх са уображених опасности тера их, да
се лате средства, која би их морала отерати у
праве опасности.

За политику, која у абсолютној Европи до не-
ког извѣстног степена бар фактично оправдаћ и-
маде, уколико е она за обрану материјалне силетке
грађана, нити мјеста, нити основа може имати у
Европи демократске слободе.

Нова Европа оснива се на поштованю своју
природних права, не иштајући, да ли их јак или
слаби тражи.

Данас ние више нумерична, материјална лич-
на — гаранција живота народног, него морална,
и да може народ усред културне стару великих
народа тако живити, да е кадар своју особиту
народну индивидуалност сачувати.

И тако опасност за будућност Угарске не ле-
же у материјалној надмоћној овог или оног суџ-
да, него у слабујој страном култури, која све
издначи, и надвлада, ако јој особита, сасвим ед-
нако интензивна култура на путу не стои.

Баш у овом правцу налазио, да е спомену-
та политика кобно, која на панславизам спекулира-
јући, нажио Угарске од праве опасности одвараћа.

У идућем чланку говорић немо, да се таква
политика одржати не може.

Б. Сарашмировић.

Политични преглед.

Пруска е на путу аустријску, која смо у по-
слѣдњем броју саобштили, брзо одговорила тако,
да е тај одговор прави узор Бизмарковог лукав-
ства и двољчвости. Аустрија не само да се тим
одговором ние могла успокоити, него е напротив
јошт већна почела на Пруску сумњити. У сваком
критичном стању шта јој е друго остало, него
без оклевања за одсудно битку било на дипломат-
ском, било на бојном пољу, спремити се. И већ
„Преса“ јавља, да е наша влада на споменути прус-
ки одговор, кои се мало ниже саобштава, неза-
држано одговорила, јављујући, да е она подизанѣ
своје войске сасвим обуставила, и да то жељи, да
и Пруска учини. За кои дан видети ће се да ли е
Пруска више до мира ил до рата стала.

Сад да видимо, шта друге силе о овом ау-
стрископруском суџоу мисле. Пре свега баџио
поглед наш на Наполеона, као силног суџда прус-
ског; би ли он у рату овом неутралан био, или
у противном случају, коме би страну држао, Ау-
стрија, или Пруска? Као одговор на ово вредно е
овде саобштити чланак енглеског листа „Мор И.“
у коме паризи дописник ово јавља: „Два се црпа,
страшна облака била навукла над пространим дво-
ром коминенским и билаше извоћ, а две славке кроз
едан велики округео прозор у шуму гледаше: една
велика, озбиљно гледећа војничка слика; а по-
крај њ друга мана, нунаста са лицем вачудо раз-
боритим. То билаше граф Бизмарк и Наполеон III.
Обадва чиваху се, да су се ушлавила од страшно
грмљавине, обадвојца час по час питајући гледаху
едан другом у очи, али ни едан не говораше. Би-
лише ово повоћи, царица е била легла, бура хулише;
сад поче туђа дванајст, и кад е избило, оворене
се граф цару и дубоком, озбиљним тоном рече:
„Сире! Мой краљевски господар намѣран е да своју
државу увелича и више мањих инѣмачких држава
е њоме свои Ви сте, Сире, едним између свию
суверена, кои наше народне планове може прова-
дити... Мой господар, краљ, нуди вам границу
на Рајни за ваше пријатељство...“ Сад свинуше две
мушѣ, една е неба, друга од цара, кои е своју ци-
гару завадио; обадве огвѣтаваху весело лице њ-
говог Величества. Затим дугачка пауза. Напоследку
стигне цар руке графу е рѣчи: „И а мислимо тако
што“. Обадве слике разташе се. Аустрија е била
жртвована “ Догађај овај може бити да е истиш-
љив, али он здраво долажуе озбиљности садашњег
времена.

У Италији се непрестано за рат спрема, према
то значајна двогова одричу. Тако е по најновим
гласовима усредоточено међу Болоњом и Фераром
65.000, а код Пиценце 35.000 войске. Осим тога
искаћ ће министарство у име краља од кадаре не-
ограничено пуномоћие, ако ба се рат дојо.

„Хералд“ пак јавља, да се едан пруски посла-
ник са принцем Наполеоном и генералом Ламар-

мором више пута договарао, и да е свршено, ако би се рат отворио, да се одма една талинска војска креће на Тиролску или Милтачку. — Тај исти лист вели, да би се рат могао предупредити само кад би се Француска са Енглеском споразумјела. Али тога до сада нема.

Француска тако исто у највећој тишини скупља војску. Посаде Меца, Тријева, Ливевила, Нансија и Штразбурга, све су умножене. Резерву војног стана шалонског сачињавајуће царска гарда; куда већ идуће недеље машира прва и друга регимента Волтижера. Остале две регименте, ловачки баталјон, регимента Звава и три регименте гранадира могу жемљеницом за 24 сахата до стана доспети. У пређашње године излазила е ова војска у стан сбиљно свршетком маја, а сад е то сбог аустријског сукоба превлачено.

Русија е, као што е познато, јошт од пре на граница Молдавској скупила војску; сад е и у Пољској код Калиша војнички стан подигао. У Берлину се сад налазе многи руски државници, између коих е и адмирал Меншиков, и руски посланик код хановеранског двора, Персијани; сви они доказују, да споменути војнички стан нема никакве важности. Али свѣт томе не вѣруе, и да има право, што не вѣруе, то ће се посвѣдожити, ако се Прууска са Аустријом зарати.

Из Котора јави се, да е везу црногорском Николи осим 6 тонова, које му е србски кнез Милош поклонил, јошт и Аустрија два тона на дар послала.

Паришка конференција, о којој смо у последњем листу брвољиво јавили, да се разишла, ни е то е добре воље учињила, него што се није могла сложити. Овим кораком остављена е привремена влада у Букарешту сама себи, и одговара е за све кораци, које буде чинила. — Романска народна гарда подиже се, и на позив ратног министра ступа у јуно рохачека омладина у знатном броју.

Ко да е у држави закон?

II.

Ако представимо себи, да црква са свога гледишта сасвим другачије живот, државу, а и право сматра, и да се спољашњи и унутрашњи живот држављана у теократији (вледи божијој) по цркви и црквеним институцијама управљати мора; онда из целог произилази већ само по себи, да држављани према духовној власти ништа друго није, доли смирени правоверни — који само ваљда слушају и вољу свештенства да угађују; ер воља свештенства то е и воља божија. Ко се вољи свештенства протави, тај нарушава закон божији. Ер по теократичком начелу, кадар е само правосвештеник „in persona“ или у сбору са братијом вољу божију или израз правде и вечите истине испитати. Гдигод су дакле до данас теократичке државе биле, то им е био у главном карактер државне власти, док се едном дух човечји из свог првобитног дремежа пробудио није. Такав пример малолетности човечества налазимо и данас још у Европи и то у папској држави. Абстрахирано од нашега положаја као држављани налазимо се на жалост и данас још по нешто и ми Срби а нарочито Хрвати — већном она одгојчад кужна езуитизма у том незрелом душевном стању, према смо већ 19. столеће дошавши.

Пређимо сад на наш одговор! Што е у светским едновластним абсолютним државама (о којима сам већ говорио) воља владатеља, то е у духовном воља божанства. Божанство е исходна точка закона! Но ко испитуе и изриче ту вољу божанства? То чине највиши свештеници, обично у своје савѣту. Но воља се божија као што се приповеда неоткривена само тако, него као што нам прастара времена проповедају, служили су за то оракули и пророци — а најпосле Бог се е у виду човека на земљи јављао и вољу е своју свету откривао. Последњи овај начин откривања воље божије неспоминив само хришћанска наука, но и остроумни „Швиглер“ наводи нам исте гатке и код више прастарих италијанских народа. — Код светских владатеља, као што смо рекли важи уопште наследно право. Са круном прелазни и законодавно право од оца на сина! Али у теократији решавају за државовластника (Staatsgewalthaber) или изборили обично религиозни обичаји.

Представимо сад даље себи, да е још у вайкадашња времена па и данас још свагда свештенство тежило, да душевно у држави и у цркви оно место заузме, које храбри борци на бојшту заузимају, и да своју владу онако храбро духом против сваког насртља бране, као што то јунаци крвавим оружјем на бојшту чине, и да е духовна власт како од вайкада тако и сада рада не само црквом но и

државом да управља; представимо то, на њему тајни признати морати (о томе нам повестница а нарочито средњи век сведочи) да су за правосвештенике свагда душевно најбољих људи бирали и постављали и да е свештенство имајући и цркву и државу у својој руци човечански живот а и све његове потребе подробно познавало. Кад све то себи човек представи, лако одтуда помислити може, да тамо, где су тако душевне кренисти на своје месту — и сама држава као год и црква мора да цвати. Ми знамо, да се интереси државе сасвим од интереса цркве разликују. Наје учини повестница, да кад е црква државом а не држава црквом заповедала, да е отуда највећа несрећа по обоје произлазила. Задатак е свакој држави, да напредак подаништва свога без сваке разлике не само на обща људска гледишта унапређује, но и повестницом и природом осведечена њихова права брани и уважава. — Црква е напротив „status in statu“ — она познаје само своје правоверне (своје стадо) и гди су и најприродније еднокрвие спреге међу људима, и ту она своје стадо — ма са целом природом више у судар дошла, ипак надмоћне гледи да да. Можда се дакле и помислити, да така власт закоје држави дати може, који су на правди и общој потреби основани. Ер ми добро знамо, да оно, што правној идеји одговара да то врло често са религиозни појмови ни мало се не слаже. Та ево едва доживисмо ми равноправност религије у Аустрији, но како у папској држави још данас источно-православне, протестанте а особито израелитане све сматрају, о томе није вредно говорити. Религиозна та боља човечанска рода дошла е у новом веку до своје криве и природне есплозије. Религиозном томе фанатизму крила су већ скоро сасвим слојствена и ми видјемо данас, гди после дуге борбе светски човек на развалинама инертности те таштине сасвим весто стоји. Теократија е највише у прастаравремена — едном речи у првобитном стању народима владала.

У државама народа западне вере, све у најновије доба, ако и није баш била духовна влада држави на челу, ипак се е утица и надмоћне цркве у јавном и унутрашњем државном животу показивао. — У свима државама, гди конкордат постоји — тај последњи удисај највише за пропагом влашћу, осећа се религиозан утицај на законе још и данас. Славени западне вере делили су као год и остале нације ту судбу. Славени источне православне вере никуда под тај иг подпали нијеу. Истина видимо ми у душановом законнику да е судиска власт свештенства упражњивана била — и не мањ нома овај законик као и остале поведи у народа србског од времена хришћанства жиг гонити сваке друге државне религије. Али ипак било е свештенство у свачему, као год и цареви, ако не сабором целог народа а оно бар сабором бољара и великаша ограничено. У теократији дакле, као што се види, може и у најзнатнијим моментима пре о свачему другом говора бити, него о ономе што е правној идеји и общој потреби одговара. Теократија има према свима поданицима еднака права, али еднаке дужности према свима није може нити хоће да испуњава. Теократија носи на себи све оне мане, као и она светска влада, под којом се више народности находе — и која у својој ератковидности напредвиди несрећан резултат едном елементу над свима другим без сваке сбирке хоће превагу да да. Ј сам у пређашњим моим чланцима водоста о томе разлагао, ва што како германизовањ тако и мађаризовањ у аустријској царевини усети није могло. Ј сам рекао, да е германштина аустријска и брзом и културом за ту сврху слаба, а мађарштина према Славенима још слабија, и да ће том политиком они пре себе саме, него нас друге народности да потамају. Но аустријска политика не само да е германштина, но што више трудила се досад као правоверни срдар и вапшему свуда надмоћне да прибави. Аустријска влада има развијености и још више развијености под собом, и стекла е себи са несретне политике своје доста непријатеља, и садашњи министарство треба да новим политичким правцем поправи оно, што еу предшественици криво учинила. Ово само у толико мимогред навађам, да би читаоц лакше увидео, како на слабом основу абсолютно монархија уопште почива, и од какве е шкоде по ону државу, гди ваше религије није, већ религиозан само утицај на законодавство, а како ли кад е још и светска власт у руци духовне власти. — Као што смо дакле видели, у абсолютној монархијској држави законодавно е право у руци владатеља а у теократичкој у правосвештеника. У абсолютној монархији могућно е, као што сам показао, да по државу и подаништво спасоносан закон света угледа, али у теократичкој и сама е могућност искључена!

Поглед из Срема на сабор тројне краљевине.

Што Србе ни мало изненадно појави онај у саборници згребачкој о имену србском, ер Срби од вайкада знадоше, да их игнороваше, и да ће их игнорирати Хрвати. Ни су дакле говори Перковца, Кушлани, Јакчића и т. д. нити погајне агитације, познатог у југославни великодостојника Србе неправне затекли. У напред су Срби увѣрењани били, даће се у саборници хрватској зворити глас неслуге едноплемене. Србски посланици назљиво посматрају оно, што се у приватним састанцима великохрватске странке важи. „Хрватски сабор, хрватска круна, хрватски устав и наш народ“ есу речи, којима се сви говорници хрватски на сабору служаше. Дакле ненађоше хрватски беседници за вредно на сабору споменути, да у тој „хрватској земљи“ и под том хрватском круном Срби половину народа сачињавају, који знатне својим војштеним допринеше услуге за одржањ те хрватске земљи и њеног историјско-политичкога права.

Устав, кога великохрвати искључиво својим називају, није само за Хрвате, но за народе тројне краљевине грађен. У тој хрватској или правне; тројној краљевини станују два главна народа: Срби и Хрвати међу којима понешано невољно насељена из други народа, као: Словаци, Мађари и Немци. У негдашње време, када се е устав тројнице стварао, створити га помогоше и Срби, дочиј томе дѣлу своју умну, материјалну и финансијску моћ великоје жртвовашу, дакле у том погледу главни фактори беу. Јошт у VII веку, кад Срби и Хрвати под Ираклијем земљи у којима данас станују, као народ населише, затеклоше ту Готословене, који у малом броју бивши, у Србе се прелише. Потомци тај покретљиви Готословене, ваљко бити жители далматински острова, те од туда наводи се то, да Хрвати прије Срба ове криве населили нијеу, но да су се у едном исто доба едни поред други смештали, двојни дакле није, да су Срби и Хрвати устав, на који се Хрвати као свој позивају, едвинијим радом у тековину добили, те да земљи у којима Срби и Хрвати станују, нијеу искључиво хрватске, но и србске.

Ми знамо врло добро, да су се Срби по падењу србског царства двојном и тројном у ове земљи, које Хрвати са едне стране својима, а Мађари опет са друге стране својима називају, и то, не као гомила Старчевићеви и Славени чергаша, но као народ населили, знамо и то да су Срби „Desertum primum et secundum“ заузели, и те земљи од навађај заклето непријатеља хришћанства бранили и одбрањили. У прикос свему томе, и супрот математичкој истини, Хрвати и опет игнорую народ србски у тројници, што више непрестано трудесе са својим гласовитим др. Рачкићем и то доказивати, да е Срем еаставни део тројнице, макар да знадо, да е Срем 1741 онако велика неправда учињена, коју она са Мађарима проузроковише. Хрвати, Србима независно његовом повестничким именованого: „Православнима“ али би верозакон народно име означавао.

Кад србском народу нико неграђаше прошлости, кад поред свог давањ народне свести народ србски кадар би, у прикос свима насртјама на народни живот свој, одржати се, и кад ће народ србски, поред свега тога својом математичкој еројној будућности као народ на суерет изићи; онда нетреба ни мало да наш народ вређа овиј поља у саборници хрватској, који се е 17 јуна т. г. десио. Ми Срби народ смо, који смо као такав били, и остаћемо, ако нас браћа наша и кретише „православнима.“ Ми негда ни смо били: „Папски“ „Југославени“ а нећемо да будемо ни „нашици“, него смо Срби, који као народ имадосмо своју елину прошлост, чему повестница за доказ служи. Јуначким машинама нашим храбро извојвамо данашњи наша едвиништа, а неувагоњел у будуће другиче бити, бити ћемо и опет кадри, та своја екупо плаћена едвиништа од сваког насртја снагом својом одбрањити.

Ј непонимам, ва што смо ми браћи Хрватима три у оку. Завирисмо у еаб рницу хрватску, када се е о новом изборном реду вађало и таки се освещачисмо, да се еремској жупанији, као србској мунацији три гласа за будућа саборскава ускратити тежило. То беше повод, да су за г. Јивковичем и србским правосвештеницима сви еремски заступници из саборнице изступити морали, те едва са тешком муком до осам гласова дотерасмо, макар да еремска жупанија више управнога пореза, него и една хрватска, плаћа.

Поступак тај Хрвата дао е повода еремској жупанији у предмету србскога питања на Н. В. ирали и сабору у Пешти и Загребу обратити се, те тиме пожури решењ закључака благовештенског сабора од 1861.

Питањ се за тии раја: како ли ће познати и ма одбор одредити, што е србство, а што ли хрватство. То ће само ономе теретно бити, кои ние у новостинцу заварно. Повјестинцу едниг и другог народа пред сабор, на ње одма готово одредити ње србству и хрватству, то су два народа, кои својако у коло своје Славена, имају две повјестинце, ако су некои да гађан нешто и уткани, имадоше азесбну прошлост. На едан народ недовола порекло имена свога од земљи у којима сташу. Ине еднига народа наследство е непроменљиво. Ако би се народно име по провинцијана наследства менило, неби ни Хрвати били Хрвати, ер Хрвати население данашње Хрватску у VII столѣу, наставши ту Готославене, сљедователно, морали би се Хрвати називати, Готославени.

Пројма се свега тога, Петрошимо безкористо народно благо, ер и онако неће државна благодина еванати трошкове саборисања хрватскога, него овет европашан народ. Настојмо, да се народу, због кога и државе и сабори постоје, чим пре помогне, да под теретом не сконча, и ве тровинно времена е праним доказивањем, да у тровинци Срба нема, по само Хрвата, и да *сремска жуупаниа ние србска*, амакар да у сремској жуупаниа, изузевши невазшту исповицуну, Хрвата нема. *) I Ф.

Пруски одговор на аустријску ноту од 31. марта.

„Подписаном е од итгове владе наложено, да П. Т. . . саопшти, да е она ивава примљива коју е цар, посланик у Берлину председнику министарства и министру спољних дѣла, графу Бисмарку посредством ноте од 19. марта о г. послао. Председник министарства ние ништа оклевао, те е ову ноту, по невазлној у ншој жељи П. В. л. краљу, своје најмилистванел господару поднео, и подицали е у сљд тога упућен, да П. Т. . . сљдеће примљбе учини:

Страх о нарушењу мира пакљичако е од туд притишло, што е Аустрија б. з. датог још повода, од 13. пр. м. знамениту войску претеким начином према пруским границама примљати почела. *Побуњена овсе чудноватог покушка царска влада још никако ние разложила*; ер увераван, да су се ова оружана због краља е Чафутима учинити морала, неодговара нешто тако обиму ових последњих као ни месту постављених прикуљитог подрепљени на саксонској и пруској граници, гди сигурности Чафута никаква опасност не прети.

Кад би Аустрија од стране Пруске какво опасност предстојало, то би се по невазлној у ноти графа Карољина мислима тим сигурније очекивати могло, да ће бечки кабинет ова дѣла, кој му се опасна чине, е повиним на чл. 11. савезног уговора немачком сав.зу прихвати, или да ће барем кр. влади званија ради саопштити. Место тога још и данас ние покушано, да се тобож дефанзивни карактер аустријских оружја са означеним каквог му драго знаа опасности, од које се бранити ваља, оправда.

Тайна, која оружани Аустрије покрива, и намере, да се обим овога, кој е кр. влади добро познат, мањим учини, него што вете, можемо само овај по себи природни утисак увеличати, да е већ од две недеље на сјеверним границама Аустрије умножавајућа се цар. войска *за офензивно исцрпљивање нападањ* на Пруску одредљена. На ивак е кр. влада за 14 дана, т. е. до 28. марта едвако при том остала, да нужне бораве за одбрану нечини, ер краљ е, подписаног најмилистванел господар, предвидио, да би нагомилавань войске за мир осаване било, него што би се дипломатичним путем учинити могло.

Тен кад се по брју и положају аустријске войске на чешким границама видило, да пруским земљана од одважности бечког кабинета опасност предстои, наредило е П. В. л. да се нужне мере за одбрану земља употребе, а уедно е примљило, да е царско аустријска влада била, кој е *из досад не разјаснидних побуњена* са сваним претњама на пруским границама таково ставњ занегоста произвела, каквог до сада у политци, и у саобраштяју европском било ние, и *за које краљска влада сваку*

одговорности одсудно од себе одбиа. Кад царске владе намера занета била ние на Пруску напасти, онда е краљској влади непознато, чега е ради Аустрија ратне мере предузела.

Као год што подицали сваку безосновну сумњу о смераном од стране Пруске нарушавању мира у досадашњем свом положају извешто одбиа, исто е тако упућен, да П. Преузв. госп. графу Мендсдорфу свечано излави, *да од намере П. В. л. краља ништа тако удаљно ние, као нападань како на Аустрију*.

О личним осећањима П. В. л. цара краљ е тим мањш новоста имао сумњати, што он жељи, такова иста повратити, и своје собствене прилике осећае према П. В. л. од политичних одношени недовирнуће одржати. Царској влади неће се прилика вамаћи, да оним добротворним намерама, које П. В. л. цара свран Пруске државе одушевљавају, и дѣлом изрече даде.

Подписани имајући е т. д. П. Преузв. госп. графу Мендсдорфу.

Негда и сада.

Читајућ вапав јдних Словака и нних Немађара у Угарској сад у еви, сад у они новина помислио би човек, сад ће видети последњи час овој грани славенских и нних мученика у Угарској. Али кад помисли е друге стране, да е између „негда“ и „сада“ огромна разлика; да е сада витань народности у Угарској, као и другде толико моћним постојало, да му се ваљда већ ивешта држава више до коначног итговог решенија неће моћи отети, онда неможе на иво, него тежити невольнике и наговарати их на стрпљивост, ер е хора већ блану, кад ће се е и њима отворити врата бољш будућности.

Мирно котрени развитак ствари у Угарској опазили смо, да е велика разлика између захтева мађарских либералаца само од год 1861 и сад, а како ли ових од год 1848. Доцки се е г. 1848. тежко кои заступаник на угарском сабору усудио и помислити, а како ли проговорити коју на корист нних немађарских народа, повела се е на угарском сабору од г. 1861. јавно реч о том, како би се нмале уважити праведне жељш немађарских народа и њиових иредности, акопрем се е онда при самој речи остало. На садашњим пак саборим Угарском нмаде е едне стране доста и то одважних боривоца за народност србску, румунску, словачку, русинску, итд. е друге пак стране нмаде и доваља брой правих либералаца мађарских на том сабору, кои ние либералност само у том, да само своје хране и бране на уштрб других, него да буду праведни сорам све остале браће своје. Сложној настојано едних и других моћи ће сигурно за руком, ако не баш све, а оно бар толико изисловати за Немађаре у Угарској, да ће се моћи на темелю тога надаль радити, а то е — право говорени доста, ер — кад би човек лажим трудом све постигао, неби дуго устврало е подлуцим нанором душевних и материјалних сила, него би мало по мало заспао. Мађари су за сад господари ситуација, пак ће знати то своје господство употребити на своју корист, ако небуду остали народи Угарске имали делни и мирним начином споразумети се е њима, пак поучити ово, што се у садашњи околности добити може.

С тога се нмаде неслажимо е оном болзни, као да ће Мађари е надаль ступати оном ставом, којим су пошли е. 1848. и ишли већ од преко петдесет година, ер они су одвише велики политци, пак се неће дати водити од ових своих страсти, које су пре 18 година стровалиле и њи е многе друге у попор.

Има додуше још валодушни люда е међу нашим браћом и међу нним иредницима на Угарској, али као што рекосмо, та њихова боязан е нешто претврана, те бисмо им радије преаоручили рад и посао него свртивань руку и обазирањ на прошлост.

Знадемо и ми добро, као и браћа наша Словаци у Угарској, кои се вапай важдаль е највише чује, што се е радило на сабору угарском од г. 1826, кадко су разни народи Угарске „едним народом“ проглашени, и кад се е Мађаром прохљало „свештитим мађаризирањем те народе у едан — мађарски стовити.“

Знадемо ми, ер се е у под нас догађало, да су многи незналице мађарскога езика на политички као и на осталих служба одуштени; да се е неким прохљало никога неучинити мајстором, док не докаже знањш мађарскога езика.

Знадемо ми, да се е и 56 едници Угарскога сабора од 14. фебруара 1826. сва обука пучка о снм обуке у едронауку на њи обвела, док не буде сав пук знао мађарски, као и то да су се

средства за мађаризирањш немађарски народи Угарске круне узимала из школски заклада и из осталих закладних добара, дапче из жуупаниских принесака.

Познате су нам надаль рѣчи поменутога сабора угарскога „*ut quisquis Hungari nomine glorifug, etiam linguam hungaricam calleat; quis potest dubitare convenientissimum esse, ut in Hungaria lingua hungarica sit communis!*“

Познато ће бити и другим, како су се на поменутом сабору угарском стављали предлози, нека се у сели постане бележници, кој ће, ако буде уштељ невошт мађарском езику, место тога учители заступати; нека се подижу учительшта, гди ће се изображавати кандидати учитељства на мађаризирањш села; нека се уи семиништа мађарске школе узгредне устрове, како ће у такови семиништи мађаризирањш свештеници пук мађаризирати, а такове ово мађаризирањш пува заслужиле свештенике нека бискупи препоручују краљу за каноничка места пре остали итд.

Али знаде се и то, да е влада Франца I. (II.) умела препречити таково насиль, наменљно немађарским народима пак да су Мађари под Фердинандом I. (V.) све силе запрегли, како ће то своје насиль протурати, и да су га обила протурали, по то сви знадемо, не само на своју корист него на корист сви остали народа немађарских.

Последнице тога насилја оважако понајпре сами на себи т. е. код куће, а богме и код остали народа Угарске. Ер чим су Мађари привидно ближе својга црља били, тих се е већи одпор показивао — буди на славу нашем народу речено — код нас у Хрватској и Славонији против мађаризирањш, а то е ободрило е остале народе Угарске круне, те тако се за кратко време оствестише сви, и знадемо — гди смо.

Мислимо дм смо овим доста тога рекли, што е кад ро узбити боязни овога ил онога од мађаризирањш. Кад би Мађари све своје силе узпрегли на то, да изведу само неке своје тежић од год 1826., а како ли све, нагамили би збили на толик одпор, од којега не само што би се узбили, него по свој прилици први корак е својој пропасти народној учинили. („Нар. Новине.“)

Нови Сад 31. марта.

Из Беча јави се, да е протопресвитер и капелан код ц. руског посланштва, г. *Михаило Раваевски* наменован за титуларног епископа и на укр архиепископу службу служио. На службу, коју се у руској капели држала, осим руског посланика гр. *Стакелберга* е цѣлог персонала посланичког, био е и г. *Маринович*, председник савета у Србији, кој сад у Париз путуе.

— „Србска Слобода“ уређивана од г. Јовановића, престала е излазити.

Д О Н И С И.

К. Загреб на Благосвети.

Данас дође ми до руку „Наше Горе Лист“. Почем овај лист принадлежи оној странци, кој би желља сав свѣт похрватити, и што е најемњиније притом, сву кривцу на Србе баца, да они снју етме неслоге и раздора међу едикрним браћом: то допустите ми, да преко вапег поштованог листа србској публици саопштити неколико рѣчи из споменутог листа, како итгов уредник спроводи и препоручуе „кратки извештај о стању расељенога многобројнога *и. турскога народа*, од барона Бартенштайна, преведен од г. А. Сандића, и како из сваке прете вири *игноравань србског* имена и езика. Чуйте препоруку саму пак онда сами судите. „Ми ћемо“, вели иети лист, „нашим читатељим приобштити неке ствари из те књиге, које се вапше тичу *хрватскога народа*, а засада само толико, да смо веома захвални г. преводителю Сандићу, што е то знаменито дѣло прело у език „наш“, те га од срца препоручуемо „*хрватском*“ обшнству, будући е збили таково, да ће свакога „*нашнина*“ заимати тим више, што нам разбиструе многе ствари тичуће се „*нашега*“ народа, као и „*наше браће*“ *амо се доселилиме*.“

И овај се лист тужи, што е бечка србска охладина према Хрватима охладнила. — Ово е гора бѣда за нас, него Бизмарк за Аустрију, кој на силу Бога очевидне истине игноруе, и од дана прави ноћ. Оно сам само вато саопштио, што знам, да за „Наше Горе Лист“ Срби не знају, ни да е жив, пак да чују глас непеца, кој си уображава, да е годиват.

*) Ми држимо, да е овај предмет већ доста претресан е свестрано освѣтљати тако, да би, ако би и даљш наставили, лако могао обима странама више шкочити, него користити. Зато га овим чланком закључуемо. Сабор троедне краљевине врло добро зна, да уреду народу србском саборно изиешена, колико би нашем народу неврити, толико би по саму троедне краљевину штетна била. Зато бацимо копрену на оно, што се у саборници од 17. јан. догодило, и уселимо у срца њиша братијску слогу и љубав, које су нам едине кадере бољу будућност основати. Ур.

Очекивани пре 8 дана пруски одговор стигао је овамо, и још је јуче од бар. Вертера графу Менсдорфу предан, који последњи овај је одма и Н. В. саопштио. Неупуштајући се у садржај овога толико само јавити можемо, да у министеријалним круговима држе, да се претеча ратна опасност за сада уклоњена бити види. Сад већ јединица мора се са свом обављаношћу коначном решењу питања о полабским войводствама приступити. Закључењем аустријског кабинета мора се као први и томе корак сматрати, а то је, да се решителним начином Пруску предложити, како би се о дефинитивном сложити могли, ер ово питање не може дубље нерешено остати, по чему је од сумњивог положаја условљено непрестано у полу оружаним, а то је оно, што узаймно трвенећ и непрекидану ратну опасност по Европу изазива. — Аустрија се чврсто свога програма од 8 новембра 1864. придржава, и до Пруске сада стоји, да се и она исто тако као и Аустрија одређено изјасни. Овде недрже за невороватно, да ће на последку сва мершена питања европска конзервација морати решити.

У преданом Н. Вел. од руског генерала Рихтера ручном писму цара нема, као што нас са известне стране уверавају, спомена о каквим посредујућим предлозима, него се само жели о одржању мира изражава, а то је исто и у писму на краљу Вилхелма изјављено.

Како што се поуздано стране дознамо, већ је од стране нашег кабинета одговор на последњу пруску ноту у Берлину одржан. Он је истина озбиљан и одређен, но никоме начином оштар, и не може се Сомацион назвати. О садржају његовом чујемо, да се поглавито пруска измишљена, као да се Аустрија прва оружати почела, а с тиме Пруску на такове исте мере приморала, решително одбија. Наш известитељ још и то дознаје, да се Пруска позива, да у случају измишљених изјаснења о миру ову у Штатсајдцгеру стављиву званичну заповест за ратно приправљиву опозове, будући да Аустрија таково заповест никуда издала није. Учини то, којима је ова нота писана, тога је ради изабран, што се жели, да је пут мирном изравнању отворен и да за леђа готов мост у приправности стоји.

У пркос званичним опровергањима ипак ће се, као што нас уверавају, скорим државне ноте издати. Међутим план овај иже због предстојећих ратних опасности начини, него је он још много пре смисли, и кога је банкер Г. млађи финанси министру предложио, и овај га усвојио. Са овим иже никако банка у свези, ер ће нове ноте камате носити, и у толико ће обавезности наспрам банке имати, у колико издавањем безкаматних папира изјављују.

У дипломатичким круговима држе, да је врло могуће, да ће рат с Пруском бућнути, осим ако граф Бисмарк падне. Но по чему је он краља већ толико компромитовао, тако за то врло мало надежде има. У прочем чини се, као да је гр. Бисмарк већ одавно тај план скриво, и очевидно је, да је за какав заклон знао, за који се прикрити може.

Угарска.

Комисија Пештанског сабора за „завједничке ствари“ савјешним ће начином по предлогу пододбора своје дјеловањем започети: 1. Пре свега треба да се реши, хоће ли се посебним предлозима законски о завједничким стварима изградити, или ће се тек односно на то начела поставити; у последњем случају тек би се онда изјавило о посебно савјешаним укиданим, кад се влада и сабор о начелима споразуму. 2. У обште треба да се они предмети означе, који из завједничких правних одношених истају. 3. Ове ствари треба да се точно прецизирају. 4. Пре свега да се реши, шта да се пре, него што се специфицирани предлози о завједничким стварима израде, у погледу оних точка чинити има, кои се узвједничким споразумљеним између владе и сабора поставити имају. 5. Да се предлог о том учини, како да се завједничке ствари расправљају, и како да се за ту сврху потребне делегације у живот приведу. 6. Да се питање реши, хоће ли се ревизија оних закона од год. 1848 кои се у корист завједничких ствари предузети мора, већ сада или тек онда назначити, кад горепоменута начела коначно усвојена буду. 7. Да се основи разложе, с којих сабор октобарску диплому примити не може.

— Поводом разнешених гласова, као да влада Угарској место одговорног министарства само комесаре дати намерава, кои би са пештанским сабором изравнањем започети и довршати имали, нита „Позор“: шта би било кад се као што се, и очекивати може, угарски сабор са

овим „комесарима“ задовољно неби? У том случају држи тај хрватски орган, да би садашња угарска влада без сваке сумње одступити морала.

И шта је 27. марта. Преузр. г. Таверник Шен је био у Бечу и вратно се потраг. Како што се из поузданог извора чује, не потврђују се гласови, да ће какве промјене бити у вишем персоналу угар. дворске канцеларије. — И Пријма с угарски био је ових дана у Бечу и имао је аудијенцију код Његовог Величества.

Енглеска.

Агитације због реформе избора у Енглеској све већи мах отимају. Либералној странци припадајећа Јон Брагг препоручивао је у Рочдали врло издржљив закон; при данашњем у Ливернолу у част канцелара Гладстона банкету поддала се овом прилици, те је у подужој беседи између прочег и то навео, како за сада до 900000 бирача има, али да још четир и по милиона грађана експлицира, кои порез плаћају, и кои су изборног права лишени. Беседу своју завршио је овим речма: „Ми имамо само једну дужност да испунимо: чврсто се нашег програма држати, и ни од какве одговорности страшити се, коју нам земљи намеће. У свих предузетих мера оставићемо читаву британску публицу.“

Романија.

О одсуђеном Кузином управителу поштарском и телеграфском нита букурештски „Романул“: „Зашто је Либрект сам на одговор позван? Или он сам поклоњиво му поверењем злоупотребљавао, или он сам законе газно; или он сам права, имња и живот грађана у опасност доводио; министри, префекти и други чиновници, кои су га на хрђаву управу наговарали, и при овој учествовали, зашто и они нису с њиме објужени, кад су до несрећног 23. фебруара верно уз њга стојали? Морали само оруђе тринити, и виновници свију незаконитих копцеса, скривених и шквалдраних немластица и монопола да без каштите прођу? Шта је са свима онима, кои законе презираше, учињено, шта је са онима, кои су злочестим начином ону гръвну комедију у месецу августу прошле године подстакли? Романи кои су овим злочинствима, за кои је Либрект кажњив, учествовали, заслужују десет пута већу казну него Либрект и т. д.“

ПАЙНОВИЦ

Беч 28 марта. У ноти, која је јуче у Берлину одржављена, јавља се, да је Аустрија обуставила све даље истре за обрану, и очекује, да ће Пруска формално опозвати подизањем войске.

Франкфурт 28 марта. У данашњој сједици бунда предава је Пруска предлог за реформу бунда.

Берлин 28 марта. Данас је аустријска нота предава, у којој се иште, да се опозове пруско оружаним. Аустрија нема нужде то чинити, ер се није на оружала. Тон депеше кажу да је озбиљан.

Минхен 28 марта. „Баварске Новине“ саопштавају депешу на баварске посланике у Бечу и Берлину, у којој се Аустрија и Пруска моле, да се изјасне, да никако не мисле насилно нападати на друге чланове бунда, и да су готове одмах у разговор ступити, да се бунду мир одржи; и нека изјави начин уговора, који оне за најудеснији држе.

Котор 21. апр. „Цукунатов“ дописник јавља: да се варош Љуба са својом околином (у Албанији) 17. т. м. против тамашњег мудира побунила. Он се налазио у највећој невољи, докле му оружана помоћ на Садра не дође, која бунтовнике разгера и њих едио 40 зароби. Будући да ове ни су хтели пуштити, мах да су побјегли мољали, а притом и сами Турци признају, да су бунташе имале основана уврота противу мудира устати, то се може због овог незадовољства скорим обшта побуна догодити.

Пешта. „Хон“ вели: Кад би угарски сабор и на угарско министарство реизирао, ипак никад не ће се он одрећи свога најдрагоцјенијег права: права доуштенја рекрутирани.

Беч 29. марта. „Н. Фр. Блату“ јавља се из Флоренције, да је савез између Пруске и Талијанске зацјело начити. По овом објавује се Талијанска Аустрији рат огласити, ако би то Пруска учинила, и на Аустрију ударила. Пруска влада имала би докле рат водити докле Талијански сву сву Милитачу, осим градова, освојила и Аустрију принудило, да и градове преда. А краљ Виктор Емануило објавио би био Аустрију са осамде-

сет хиљада войске на Миачу напасти, а са 40 хиљада войника преко рјече По прећи; тако и исто имала би талијанска флота на Адријанском мору кретајати, аустријске дјелове тамо отимати и покушавати противу града Венеције чинити. Краљ Виктор објавио се осим тога докле ратовати, докле Пруска не би правно у своје руке добила полабске кнежевине. Уговор овај носи датум 27. марта и ратект.

Берлин, 29. марта. У данашњој сједици министарског савета редигаран је и закључен одговор на аустријску ноту од 26. марта. Исте ће се данас пред вече одоравати. Пруска решително одбија опозивањем наредбе за кретањем войске од 16. марта, која је за обрану одређена. Осведочена, да се Аустрија збоља оружја, мора Пруска то као нападањем сматрати.

— Сутра ће се предати краљу адреса од стране колегије најстаријих трговаца, у којој се надежда и жели изражава, да државна влада што скорине аустријско-пруску размирицу оконча. — „Брџт.“ је уверен, да Пруска на аустријски позив за обезоружањем пристати неће. Исте новине увиђају потребу за реформом савеза, но неувиђају основа за сазивањем парламента, и моле владу за разјаснењем, да се неба како владини пријатељи побунили.

Т Р Г О В И Н А.

ПЕШТА 29 марта. Време је суво и ветровито, доста пута на кишу склоњено; вода опадла.

Трговина је рано м. Некај нешто више пољског произвођено, данас су неки уговори по цени прошле недеље за пшеницу закључени, а од лошијих сорти нешто је и за извоз продато. Цео промет могао је 10000 вагана износити, и за писаницу 88—89 ф. т. плаћало се 3 ф. 50 нов. а за 86—88 ф. т. 3 ф. 25 нов. обе сорте на почетак за три месеца. Код других врсти ране остала је цена покрива ограничењем промета непроменљива.

СИСАК, 27. марта. Ове недеље небјаше у рудњи с раном никакво особите промене. Код малог пропитивања за пшеницу тек се цена прошле недеље постићи могла. Кокуруз и бичам само се болје тражио, и ова је рана са 2—3 нов. по вагану скочила. Довезло се на 4. Шлена и 12 весларских лађа до 80000 вагана различите ране. Цео промет своди се на 54000 вагана и то: 12500 вагана пшенице 83—88 ф. т. продато се по 3 ф. 5—55 нов. 500 вагана наполица по 2 ф. 70 нов. 19000 вагана кокуруза по 1 ф. 83—95 нов. 400 вагана бичам по 1 ф. 15 нов. 8500 бичам по 1 ф. 35—75 нов. 13500 вагана зоби, ако поизварене по 1 ф. 13—24 нов. Све ове предње уговорене су, да се на лађама и у магацинама приже. За пшеницу уговарало се на термину. Закључен је уговор на 5000 вагана 85—86 ф. т. за мај и јуни по 3 ф. 25 нов. да се на лађа прими; време је врло благо, вода на рјкама долази.

Б. ЧАБА 26. марта. На нашим недељним пијцама доста је ране доведено, но покрива многог нуђења није се особита воља куповању изјавила, почем садашња цена, ма да је сиром прошле недеље у нечем понустила, није спекулација одговарала. Нотиране су цене: Пшеница прве сорте 88—90 ф. т. 2 ф. 70 нов. лошије сорте 86—88 ф. т. 2 ф. 50 нов. Кокуруз 1 ф. 40 нов. а за чиниваним нико нешта. Време је врло лепо, стањем усјева да не може болје бити. Ове је недеље до 15000 вагана бичам за једну пештанску кућу по желџаници одржављено.

ТРИЕСТ 26. марта. Житна пијца била је ове недеље доста велика, и свега је до 85,000 вагана ране продато. Пшенице по утврђеној цени до 33,000 а кокуруза до 49,000 вагана продато бичам се чврсто у цени држи, али слабо пролази.

Бечка берза од 31. марта.

Сребро	— — — — —	105 25
Дукати	— — — — —	5 05

Л У Т Р И Ј А.

Темшварска од 7. априла рим.	56.	15.	20.	69.	13.
Будимска од 28. марта римског.	40.	26.	37.	53.	11.

О Г Л А С И

ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕСНЕ ДИГЕРИЦЕ

са свим природно без узимања какви лџкарни.

Уштитати се код W бр. 25 poste restante

у Хајделбергу.

11—4—4